

Διορθόδοξες σχέσεις Με υψηλό αίσθημα ευθύνης

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ανταποκρίθηκε πάντοτε με υψηλό αίσθημα ευθύνης στο μέγεθος της εκκλησιαστικής αποστολής, τόσο με τη σύγκληση των Οικουμενικών Συνόδων για την προστασία της ορθόδοξου πίστεως όσο και με την αποστολική μαρτυρία της πίστεως προς τους εγγύς και τους μακράν

Του Βλ. Ιω. Φειδά *

1 Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ή Αγία του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, αναγνωρίστηκε από τη διαχρονική εκκλησιαστική συνείδηση ως ο αυθεντικός εκφραστής και εγγυητής της συνέχειας της αποστολικής παραδόσεως στη ζωή της Εκκλησίας. Η αναφορά της παραδόσεώς του στο αποστολικό κήρυγμα του πρωτοκλήτου των Αποστόλων Ανδρέου και του Ευαγγελιστού Ιωάννου, αλλά και ο ακμαίος εκκλησιαστικός βίος της νέας πρωτεύουσας της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, της Νέας Ρώμης, ενίσχυσαν την πνευματική του ακτινοβολία σε ολόκληρη τη χριστιανική οικουμένη, γι' αυτό και τιμήθηκε, όπως και η Εκκλησία της Πρεσβυτέρας Ρώμης, τόσο με το εξαιρετικό προνόμιο του Πρωτείου τιμής μεταξύ των πατριαρχικών θρόνων (κανόνες 3 της Β', 9, 17 και 28 της Δ', 36 της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου κ.λπ.) όσο και με τον τίτλο του «Οικουμενικού» (6ος αιώνας). Είναι ευνόητον ότι το Πρωτείο τιμής του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως δεν είναι βεβαίως ένας απλός τιμητικός τίτλος, αφού δηλώνει όχι μόνο την τιμητική πρωτοκαθεδρία, αλλά και την εξαιρετική αποστολή του Πρώτου Θρόνου για την προστασία της ενότητας της Εκκλησίας στην ορθή πίστη και στην κανονική τάξη. Στα πλαίσια αυτά, το Πρωτείο τιμής δηλώνει συγκεκριμένη και απαραίτητη εκκλησιαστική διακονία του Πρώτου, ο οποίος καθίσταται Κεφαλή και συντονίζει την όλη συνοδική λειτουργία του εκκλησιαστικού σώματος, σε τοπική ή και σε οικουμενική προοπτική (Κανόνας 34 Αποστόλων κ.λπ.). Συνεπώς, τα εκκλησιαστικά κριτήρια της αποστολής του Πρώτου έχουν εκκλησιολογική και όχι μόνο κανονική θεμελίωση, αφού ο Πρώτος είναι καταστατική αρχή τόσο της διοικητικής οργάνωσης, όσο και της συνοδικής λειτουργίας της Εκκλησίας.

2 Υπό το πνεύμα αυτό, το Οικουμενικό Πατριαρχείο ανταποκρίθηκε πάντοτε με υψηλό αίσθημα ευθύνης στο μέγεθος της εκκλησιαστικής αποστολής τόσο με τη σύγκληση των οικουμενικών συνόδων για την προστασία της ορθόδοξου πίστεως ή της κανονικής τάξεως, όσο και με την αποστολική μαρτυρία της πίστεως προς τους εγγύς και τους μακράν. Η οφειλετική αυτή προσφορά του για τη μαρτυρία και την ακτινοβολία της πίστεως εκφράστηκε με εντυπωσιακή συνέπεια και συνέχεια όχι μόνο στις ευτυχείς περιόδους της πρώτης χιλιετίας, αλλά και στους χαλεπούς καιρούς της δεύτερης χιλιετίας του ιστορικού βίου της Εκκλησίας, η οποία σφραγίστηκε από τις τραγικές συνέπειες του Σχίσματος των Εκκλησιών της Ανατολής και Δύσεως (1054), των Σταυροφοριών, της Φραγκοκρατίας και της Τουρκοκρατίας. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως φιλόστοργη Μητέρα Εκκλησία, ανέλαβε τον υπέρτατο αγώνα τόσο για τη διαφύλαξη της εσωτερικής συνοχής του ορθόδοξου εκκλησιαστικού σώματος, όσο και για την εξουδετέρωση της προκλητικής προπαγάνδας της ρωμαιοκαθολικής Ουνίας και των προτεσταντών Μισσιοναρίων στους εμπερίστατους ορθόδοξους λαούς. Εντούτοις, οι διορθόδοξες σχέσεις αποδυναμώθηκαν ή και δοκιμάστηκαν κατά τον ΙΘ' αιώνα από τους εθνικιστικούς παροξυσμούς των νεοσύστατων κρατών των ορθόδοξων λαών, τα οποία αξίωσαν την εκκλησιαστική τους αυτονομία από την κανονική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Θρόνου. Η καταδίκη του εθνικισμού και του εθνοφυλετισμού ως εκκλησιολογικής αιρέσεως από τη Μεγάλη Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως (1872) καθόρισε τα ορθόδοξα κριτήρια για την ανάπτυξη του συστήματος των Αυτοκεφάλων Ορθόδοξων Εκκλησιών, αλλ' η γενναιοφροσύνη της Μητρός Εκκλησίας δεν εξουδετέρωσε την απομονωτική εσωστρέφεια της κρατικής ιδεολογίας, ιδιαίτερα μετά την επιβολή στους ορθόδοξους λαούς των ολοκληρωτικών καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού.

3 Υπό την έννοια αυτή, το Οικουμενικό Πατριαρχείο ανέλαβε νέες πρωτοβουλίες για την τόνωση των διορθόδοξων σχέσεων, η οποία ήταν αναγκαία για την κοινή αντιμετώπιση της νέας και επικίνδυνης απειλής για την πνευματική αποστολή της Εκκλησίας. Οι περίφημες Πατριαρχικές Εγκύκλιοι του Οικουμενικού Πατριάρχη Ιωακείμ του Γ' (1902-1904) άνοιξαν νέες προοπτικές όχι μόνο για τις διορθόδοξες, αλλά και για τις διεκκλησιαστικές σχέσεις. Βεβαίως, οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι και οι γνωστές τραγικές συνέπειές τους για τους ορθόδοξους λαούς της Αν. Ευρώπης δεν επέτρεψαν την πληρέστερη αξιοποίησή τους. Ωστόσο, το Οικουμενικό Πατριαρχείο προώθησε με σύνεση και διορατικότητα την ιδέα των διεκκλησιαστικών σχέσεων και προετοίμασε την οδό για τη συμμετοχή της Ορθοδοξίας στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (1948) και στην ευρύτερη οικουμενική κίνηση για την ενότητα των χριστιανών. Στα πλαίσια αυτά η σύγκληση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο των Πανορθόδοξων Διασκέψεων (Ρόδος 1961, 1962, 1963 και Σαμπεζύ Γενεύης 1968) και η ολόθυμη ανταπόκριση των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών ενίσχυσαν τόσο τη λειτουργία των διορθόδοξων σχέσεων, όσο και τη συνεργασία τους για την κοινή αντιμετώπιση των ποικίλων προκλήσεων των καιρών. Η κοινή προσέγγιση και ο καθορισμός των απαραίτητων προϋποθέσεων για τη συμμετοχή της Ορθοδοξίας στην οικουμενική κίνηση ενισχύθηκαν από την ομόφωνη απόφαση για την κοινή πορεία προς την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο της Ορθόδοξου Εκκλησίας. Η ίδρυση στο Ορθόδοξο Κέντρο του Οικουμενικού Πατριαρχείου (Σαμπεζύ Γενεύης) της γραμματείας για την προπαρασκευή της Μεγάλης Συνόδου και η σύγκληση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο τόσο της Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικής Επιτροπής (1971, 1990, 1993) όσο και των Προσυνοδικών Πανορθόδοξων Διασκέψεων (1976, 1982, 1986) προετοίμασαν με ομόφωνες αποφάσεις τα κύρια θέματα της ημερησίας διατάξεως της Συνόδου. Η συντεταγμένη αυτή διαδικασία προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου υπήρξε ο ώριμος καρπός της οφειλετικής και ανύστακτης μέριμνας του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την πληρέστερη ανάδειξη της αρραγούς ενότητας της Ορθοδοξίας στην κοινωνία της πίστεως και στο σεβασμό της κανονικής τάξεως. Ο Κανονισμός λειτουργίας των Πανορθόδοξων Διασκέψεων, ο οποίος ψηφίστηκε ομόφωνα από τη Γ' Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη (Σαμπεζύ 1986), επιβεβαίωσε πλήρως τον καθιερωμένο στην ορθόδοξη παράδοση εξάιρετο ρόλο του Οικουμενικού Θρόνου, όχι μόνο για την πιστή τήρηση της κανονικής τάξεως, αλλά και για τη συνεπή αντιμετώπιση των συγχρόνων προβλημάτων της Ορθόδοξου Εκκλησίας. Υπό το πνεύμα αυτό, το Οικουμενικό Πατριαρχείο υπήρξε πάντοτε και παραμένει συνεχώς ο Πρώτος Θρόνος της Ορθόδοξου Εκκλησίας με οικουμενική ακτινοβολία τόσο στις διορθόδοξες σχέσεις, όσο και στις σχέσεις της Ορθοδοξίας με τον λοιπό χριστιανικό κόσμο.

* Ο Βλ. Ιω. Φειδάς είναι καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών